

HOOFDSTUK TWAALF

De koperen pot

Een onderpand

Om. Wie het woord Jaya, overwinning, wil uitspreken, buigt eerst voor Narayana en voor Nara, de hoogste onder de mensen, de twee goddelijke rishi's die op aarde Krishna en Arjuna heten, en voor Sarasvati, de godin van het woord.

. . .

'Brahmaan,' vroeg koning Janamejaya aan Vaishampayana, 'mijn voorvaders, de zonen van Pritha, waren met bedrog verslagen in het spel. De zonen van Dhritarashtra en hun raadslieden hadden hen woedend gemaakt en harde woorden laten horen, en zo hadden ze een vijandschap gezaaid die groter was dan alle andere. Wat deden mijn voorvaders toen? Ze waren in één klap hun koningschap kwijt en in de ellende gestort: hoe brachten ze hun dagen door in het woud? Wie volgde hen? Wat aten ze, hoe leefden ze, waar woonden ze? Hoe gingen die twaalf jaar in het woud voorbij, voor zulke helden? En de prinses, die boven alle vrouwen uitstak, die haar mannen altijd volgde en nooit loog: hoe verdroeg zij, die geen leed verdiende, die harde ballingschap? Vertel het me uitvoerig, u die rijk bent aan ascese. Ik wil alles horen wat die helden gedaan hebben.'

En Vaishampayana vertelde.

De zonen van Pritha verlieten Hastinapura door de Vardhamana-poort, gewapend en met Draupadi bij zich, en ze trokken naar het noorden. Indrasena, Yudhishthira's vertrouwde dienaar, en de andere dienaren, veertien in totaal, volgden hen op snelle wagens, en ze namen hun vrouwen mee.

In de stad hoorden de burgers dat ze vertrokken, en het verdriet greep hen aan. Ze kwamen bijeen en berispten Bhishma, Vidura, Drona en Kripa, en ze zeiden zonder angst tegen elkaar: 'Dan zijn we alles kwijt, ons geslacht, onszelf en onze huizen, als Duryodhana dit rijk wil hebben, met de zoon van Subala achter zich en met Karna en Duhshasana. Waar een kwade man koning wil worden met kwade helpers, daar blijft geen geslacht over, geen zede, geen dharma en geen welvaart, en waar zou het geluk dan vandaan komen? Duryodhana haat wie boven hem staat. Hij heeft de goede zeden laten varen en zijn eigen verwanten. Hij is hebzuchtig en trots, laag en van nature meedogenloos. Waar Duryodhana koning is, is deze aarde geen aarde meer. Laten we allemaal gaan waar de Pandava's gaan. Zij kennen mededogen, ze hebben hun zinnen en hun vijanden bedwongen, ze kennen schaamte, ze hebben een goede naam en ze leven naar de dharma.'

Ze gingen de Pandava's achterna, haalden hen in en vouwden hun handen voor de zonen van Kunti en Madri. 'Waar gaat u heen? We wensen u het goede, maar laat ons niet achter met ons leed. Waar u gaat, gaan wij mee. We hebben gehoord dat harteloze vijanden u tegen de dharma in hebben verslagen, en we zijn er allemaal van geschrokken. Wij zijn u trouw en houden van u, we zijn uw vrienden en we hebben altijd gedaan wat goed voor u was en wat u lief was: laat ons niet in de steek. We willen niet ten onder gaan in een rijk waar een slechte koning heerst. Van goed en kwaad in de omgang weten wij dit. Zoals bloemen met hun geur een kleed doordringen, en water, en aarde, en sesamzaad, zo neemt een mens de hoedanigheden aan van de mensen met wie hij omgaat. Omgang met dwazen is de schoot van verblinding, omgang met goede mensen dag na dag de schoot van de dharma. Wie met lage mensen omgaat, verliest zijn verstand, wie met middelmatigen omgaat, wordt middelmatig, en wie met de besten omgaat, wordt de beste. Daarom moet men omgaan met wijzen en ouderen, met asceten die op innerlijke rust gericht zijn. Al het goede dat de wereld prijst, dat de Veda noemt en dat de goeden goedkeuren, is in ieder van

u, en in u allemaal samen. Wij zoeken ons eigen welzijn, en daarom willen we bij u wonen.'

'We prijzen ons gelukkig,' zei Yudhishthira, 'dat het volk, met de brahmanen voorop, ons uit genegenheid en medelijden goede eigenschappen toeschrijft die we niet hebben. Maar ik vraag jullie één ding, samen met mijn broers, en doe het niet anders uit liefde of medelijden met ons. Mijn grootvader Bhishma, de koning, Vidura, mijn moeder en de meeste van mijn vrienden zijn in Hastinapura. Als jullie ons welzijn willen, zorg dan samen voor hen, want ze zijn diep ontdaan. Jullie zijn ver genoeg meegekomen. Keer terug, ik bezweer het jullie bij dit afscheid. Ik laat mijn verwanten bij jullie achter als een onderpand: draag ze in jullie hart. Dat is wat mij van alles het meest ter harte gaat. Als jullie dat doen, hebben jullie mij geëerd.'

Het volk barstte uit in een jammerkreet: 'Ach, koning!' Ze dachten aan alles wat goed was in de zoon van Pritha, en in hun ellende namen ze afscheid van de Pandava's en keerden onwillig terug.

De Pandava's stegen op hun wagens en reden naar de grote banyan die Pramana heette, aan de oever van de Ganga. Tegen het einde van de dag waren ze er. Ze raakten het reine water aan en bleven er, en die nacht leefden ze, uitgeput door hun leed, van water alleen. Brahmanen waren hen uit genegenheid tot daar gevolgd, zowel zij die een offervuur onderhielden als zij die dat niet deden, met hun leerlingen en hun verwanten, en de koning zat in hun midden. In dat uur, dat mooi was en verschrikkelijk tegelijk, ontstaken ze hun vuren. Ze reciteerden de Veda en praatten met elkaar, en met stemmen zo zoet als die van ganzen troostten ze de koning van de Kuru's, de hele nacht lang.

Modder

Toen de nacht voorbij was en de dag aanbrak, stonden de brahmanen die leefden van wat men hun gaf, voor de Pandava's, die nu het woud in zouden gaan. Yudhishthira zei tegen hen: 'Ons bezit is weg, ons rijk en ons koningsgeluk. We gaan in ons verdriet het woud in, en we zullen leven van vruchten, wortels en wat we jagen. Het woud is vol gevaren, vol roofdieren en slangen. U zult daar zwaar lijden, dat weet ik. Het lijden van brahmanen zou zelfs de goden neerslaan, laat staan mij. Keer terug, brahmanen, en ga waarheen u wilt.'

'We gaan met jullie mee, welke weg jullie ook nemen,' zeiden de brahmanen. 'Laat ons niet in de steek. We zijn je toegewijd en we zien de ware dharma. Zelfs de goden hebben mededogen met wie hun toegewijd is, en het meest met brahmanen die goed leven.'

'Ook ik ben de brahmanen altijd toegewijd geweest,' zei Yudhishthira. 'Maar ik heb niemand meer die me helpt, en dat drukt me neer. Mijn broers, die de vruchten, de wortels en het wild zouden halen, zijn verdoofd van verdriet, om wat Draupadi is aangedaan en om het rijk dat we kwijt zijn. Ik kan ze in hun ellende geen zwaar werk laten doen.'

'Maak je in je hart geen zorgen over ons eten, koning. We halen zelf wat het woud ons geeft en we volgen jullie. We denken aan je en zeggen onze mantra's op voor je welzijn, en we zullen je in het woud gezelschap houden met gesprekken die je goeddoen.'

'Dat is waar. Met brahmanen ben ik graag. Maar nu ik zo laag gezonken ben, voelt het als een verwijt aan mezelf. Hoe kan ik u allemaal aanzien, u die dit niet verdient, als u uit liefde voor mij lijdt en eet wat u zelf hebt gezocht? Schande over die kwade zonen van Dhritarashtra!' De koning ging op de grond zitten en huilde.

Een van de brahmanen was een geleerde die Shaunaka heette. Hij vond zijn vreugde in de kennis van het Zelf, en hij was bedreven in yoga, de oefening waarmee men geest en zinnen bedwingt, en in sankhya, de leer die de bestanddelen van het bestaan onderscheidt. Hij zei tegen de koning: 'Duizenden redenen tot verdriet en honderden redenen tot angst komen dag na dag over de dwaas, niet over de wijze. Wie een verstand heeft als het jouwe, raakt niet verstrikt in daden die tegen het inzicht ingaan. Ik zeg je de verzen die koning Janaka lang geleden zong over hoe men zichzelf bedwingt.

Het lijden van de geest heeft één wortel: de genegenheid die een mens aan zijn verwanten, zijn vrienden en zijn bezit bindt. Uit genegenheid komt al het leed en alle angst, vreugde en verdriet en alle pijn. Zoals een vuur dat in een holle boom smeult, de boom tot aan zijn wortels verteert, zo vernietigt ook een beetje hartstocht wie de dharma zoekt. Uit genegenheid groeit verlangen, en uit verlangen de dorst. Die dorst is het ergste kwaad: ze veroudert niet als het lichaam veroudert, ze is een ziekte waaraan men sterft, en wie haar opgeeft, vindt geluk. Wie rijk is, is bang voor de koning en voor de dief, voor water en vuur, en zelfs voor zijn verwanten: hij is als een stuk vlees dat in de lucht door vogels wordt gegrepen, op de grond door roofdieren en in het water door

vissen. Aan de dorst komt geen einde, en tevredenheid is het hoogste geluk. Begeer daarom geen bezit, Yudhishthira. Wil je de dharma, zie dan af van het verlangen naar rijkdom. Want wie rijkdom zoekt om er de dharma mee te dienen, doet er goed aan het te laten: het is beter geen modder aan te raken dan hem later af te wassen.'

Yudhishthira antwoordde hem vanaf de grond. 'Ik wil geen rijkdom om ervan te genieten, brahmaan. Ik wil hem om de brahmanen te onderhouden, niet uit hebzucht. Waarom zou iemand als ik een huishouden hebben, als hij niet kan zorgen voor wie hem volgt? Alle schepselen delen hun eten met wie van hen afhangt. Zo moet een huisvader een deel geven aan de asceten en de leerlingen van de Veda, die niet voor zichzelf koken. In het huis van goede mensen is er altijd gras om op te zitten, een plek om te rusten, water en een vriendelijk woord. De vermoeide een bed, wie lang gestaan heeft een zetel, de dorstige water, de hongerige eten. Voor een gast sta je op, je gaat hem tegemoet, je biedt hem een zetel en je eert hem: dat is de eeuwige dharma. Wie zijn offervuur, zijn trekos, zijn verwanten en zijn gasten, zijn zonen, zijn vrouwen en zijn dienaren niet eert, wordt door hen verteerd. Niemand kookt voor zichzelf alleen, niemand doodt voor niets een dier, en niemand eet zelf iets wat hij niet eerst volgens de regel heeft geofferd. Het offer aan alle goden brengt men 's ochtends en 's avonds: men strooit eten op de grond voor de honden, voor de chandala's, die buiten alle standen leven, en voor de vogels. Wat na het offer overblijft, is amrita, de drank die onsterfelijk maakt, en wat overblijft als zijn mensen gegeten hebben, heet vighasa en is net zoveel waard. Wie van de vighasa leeft, eet amrita. Een gast te eten geven is een offer, met een offerloon in vijf gaven: een vriendelijke blik, aandacht, een zacht woord, hem uitgeleide doen, en eten en drinken. Wie een vermoeide reiziger die hij nooit eerder zag, royaal te eten geeft, verwerft grote verdienste. Wat denkt u daarvan, brahmaan?'

'Ach, deze wereld staat op zijn kop,' zei Shaunaka. 'Waar de goede zich voor schaamt, daar is de slechte tevreden mee. Voor zijn geslachtsdeel en zijn buik doet de mens zonder inzicht van alles, met open ogen, en zijn zinnen sleuren hem mee zoals wilde paarden een wagenmenner die zijn verstand kwijt is. Als een van de zinnen zijn voorwerp vindt, komt het verlangen, en uit het verlangen de wil, en dan valt hij, doorboord door de pijlen van wat hij begeert, in het vuur van zijn hebzucht. Hij kent zichzelf niet meer. Zo rolt hij als een wiel van de ene geboorte naar de andere, in het water, op het land en in de lucht, van Brahma tot een grasspriet.

Dat is de weg van wie niet weet. De weg van wie wel weet, van wie zijn vreugde vindt in de dharma en in de bevrijding, is deze. De Veda zegt: handel, en zie af van handelen. Doe daarom al deze dingen van de dharma zonder eigenwaan. De weg van de dharma heeft acht delen, zo is het overgeleverd: offer, studie van de Veda, geven, ascese, waarheid, vergevingsgezindheid, zelfbeheersing en vrij zijn van hebzucht. De eerste vier leiden langs de weg van de voorouders, en die doe je omdat ze gedaan moeten worden. De laatste vier gaan langs de weg van de goden, en de goeden volgen die altijd. De goden zijn vrij van begeerte en van afkeer, en daardoor zijn ze heersers geworden: de scharen van de goden, de Rudra's, de Sadhya's, de Aditya's, de Vasu's en de twee Ashvins, houden de schepselen in stand door de macht van hun yoga. Doe zoals zij, zoon van Kunti. Zoek de innerlijke rust, en win door ascese de macht die de yoga geeft. Wat je tegenover je vader en je moeder moest doen, heb je volbracht, en ook wat men met offers volbrengt. Zoek nu door ascese de macht om de brahmanen te onderhouden. Wie die macht heeft, doet wat hij wil. Neem daarom de ascese op je, en maak waar wat je je hebt voorgenomen.'

De koperen pot

Yudhishthira ging naar Dhaumya, de huispriester van de Pandava's, en in het bijzijn van zijn broers zei hij: 'Brahmanen die de Veda kennen, volgen mij nu ik naar het woud ga. Ik kan hen niet onderhouden, zoveel ellende heb ik over me gekregen. Wegsturen kan ik hen niet, en ik heb niets om hun te geven. Zeg me wat ik moet doen.'

Dhaumya zweeg een ogenblik en zocht in de dharma naar een uitweg. 'Lang geleden,' zei hij, 'toen de schepselen pas gemaakt waren, leden ze verschrikkelijke honger. Savitri, de zon, had medelijden met hen, zoals een vader. Toen hij op zijn noordelijke baan ging, trok hij met zijn stralen de sappen en de gloed van de aarde omhoog, en toen hij terugkeerde op zijn zuidelijke baan, drong hij in de aarde. Het land was zo tot een akker geworden, en nu bracht Soma, de maan, die over de planten heerst, de gloed uit de lucht met water omlaag, en daaruit liet hij de planten groeien. Zo wordt de zon, besprenkeld met het licht van de maan, in de aarde geboren als de planten met hun zes smaken, rein voor het offer, en dat is het voedsel van alle schepselen op aarde. Het voedsel dat de schepselen in leven houdt, is dus van de zon gemaakt, en de zon is de vader

van alle schepselen. Zoek daarom je toevlucht bij hem. Koningen die door hun geboorte en hun daden rein waren, hebben hun hele volk uit de nood getild door zich aan de ascese te wijden. Zo deden de geweldige Kartavirya, en Vainya, de zoon van Vena, en Nahusha: door ascese en verzonkenheid haalden zij hun onderdanen uit de ellende. Doe jij het ook, want je daden hebben je gezuiverd. Wijd je aan de ascese, en onderhoud zo, naar de dharma, de tweemaal geborenen.'

'Hoe vereerde koning Yudhishthira toen, voor de brahmanen, die wonderlijke zon?' vroeg Janamejaya.

'Luister aandachtig, koning,' zei Vaishampayana. 'Maak u rein, houd uw gedachten bij elkaar en neem er de tijd voor. Dan vertel ik u alles, tot het einde.'

En Vaishampayana vertelde verder.

Dhaumya gaf de zoon van Pritha de honderdacht namen van de zon. Wie ze bij zonsopgang met aandacht opzegt, zei hij, krijgt zonen en rijkdom en edelstenen, en hij herinnert zich zijn vroegere geboorten. Verdriet, bosbrand en zee kunnen hem niet deren, en wat hij wenst, krijgt hij.

Yudhishthira bedwong zichzelf, maakte zich rein en begon, om de brahmanen te kunnen onderhouden, aan een zware ascese. Hij vereerde de zon met bloemen en andere gaven, baadde zich en ging in de stroom van de Ganga staan, met zijn gezicht naar de zon, en daar raakte hij het water aan, bedwong zijn zinnen, leefde alleen van lucht en bleef staan in de pranayama, de beheersing van de adem. Toen begon hij, met beheerste stem, een lofzang.

'U bent het oog van de wereld, zon, u bent het Zelf van al wat een lichaam heeft, uit u komen alle schepselen voort. U bent de toevlucht van wie de yoga beoefent, u bent een deur zonder grendel, u bent de weg van wie naar bevrijding verlangt. Uit uw gloed heeft Vishvakarma de discus gesmeed waarmee Vishnu de trots van de asura's breekt. In de zomer trekt u met uw stralen het vocht uit alles wat leeft en uit de planten omhoog, en in de regentijd laat u het weer vallen. Als u niet opkwam, was de wereld blind. En als de tijd van de ondergang komt, verteert het vuur Samvartaka, dat uit uw woede komt, de drie werelden, en u maakt uzelf tot twaalf zonnen en drinkt met uw stralen de oceaan leeg. Men noemt u Indra, Rudra, Vishnu en Prajapati. U die over al het voedsel heerst: geef ook mij voedsel in overvloed, want ik verlang naar voedsel om al mijn gasten met eerbied te onthalen.'

De zon was hem goedgezind, en in zijn eigen gedaante liet hij zich aan de zoon van Pandu zien, vlammend als een offervuur. 'Je krijgt alles wat je wenst,' zei Surya, de zonnegod. 'Ik geef je voedsel voor vijf jaar en nog eens zeven, twaalf jaar lang. Neem deze koperen pot, koning. Zolang Panchali, de prinses van Panchala, hem vasthoudt en zelf nog niet gegeten heeft, zullen de vruchten, de wortels, het vlees en de groenten die in je keuken worden klaargemaakt, die vier soorten voedsel, vanaf vandaag niet opraken. Ook allerlei rijkdom geef ik je. En in het veertiende jaar vanaf nu krijg je je rijk terug.'

Daarna verdween de god. Wie de lofzang met een wens in zijn hart en met volle aandacht opzegt, krijgt van de zon wat hij vraagt, hoe moeilijk het ook te krijgen is. Of het nu een man is of een vrouw: wie om een zoon vraagt, krijgt een zoon, wie om rijkdom vraagt, krijgt rijkdom, wie om kennis vraagt, krijgt kennis. Wie hem in de twee schemeringen opzegt en in nood is, komt vrij, en wie gebonden is, raakt zijn boeien kwijt. Brahma had de lofzang aan Indra gegeven, Indra aan Narada en Narada aan Dhaumya, en van Dhaumya kreeg Yudhishthira hem, en alles wat hij wenste.

De zoon van Kunti kwam uit het water, raakte de voeten van Dhaumya aan en omhelsde zijn broers. Samen met Draupadi ging hij naar de keuken, en daar kookte hij zelf het eten van die dag. Het was weinig, maar het groeide en raakte niet op, en hij gaf de brahmanen te eten. Toen de brahmanen gegeten hadden, gaf hij zijn jongere broers te eten, daarna at hij zelf wat overbleef, de vighasa, en na Yudhishthira at Draupadi wat er nog was. Toen zij gegeten had, was het voedsel van die dag op.

Met de gave van de zon onthaalde Yudhishthira de brahmanen zoals ze wilden. Onder leiding van hun huispriester brachten de zonen van Pritha op gunstige dagen, onder gunstige maanhuizen, de offers, zoals de leerboeken en de mantra's ze voorschrijven. Daarna verrichtte Dhaumya de riten voor hun welzijn, en met hem en met hun stoet van brahmanen trokken de Pandava's naar het Kamyaka-woud.

Een klein vuur

Nu de Pandava's in het woud waren, zat Dhritarashtra, wiens enige ogen zijn wijsheid waren, op zijn gemak in zijn zetel, maar de zorg brandde in hem. Hij zei tegen Vidura: 'Je verstand is zo helder als dat van Shukra, de leraar van de

asura's. Je kent de hoogste dharma, en je weet dat de dharma subtiel is. De Kaurava's zien je als iemand die niemand voortrekt. Zeg me wat goed is voor hen en voor mij. Wat moeten we doen, nu het zo gelopen is? Hoe krijg ik de burgers aan onze kant, zodat ze ons niet met wortel en al uitroeien? En ik wil ook niet dat de Pandava's te gronde gaan.'

'De drie doelen van het leven, dharma, voorspoed en verlangen, hebben hun wortel in de dharma, koning,' zei Vidura, 'en een rijk rust op de dharma, zeggen de wijzen. Blijf daarom bij de dharma, zo goed als u kunt, en bescherm al uw zonen, ook de zonen van Kunti. Die dharma is in de zaal geschonden door kwade mannen, met de zoon van Subala voorop, toen uw zoon de zoon van Kunti, die altijd zijn woord houdt, uitdaagde en hem met de dobbelstenen versloeg. Voor dat onrecht zie ik één uitweg, waardoor uw zoon, vrij van zijn kwaad, weer een plaats onder de goeden kan krijgen: laat de zonen van Pandu alles terugkrijgen wat u hun eens gegeven hebt. Want de hoogste dharma is dat een koning tevreden is met wat van hem is en niet begerig kijkt naar wat van een ander is. Dan gaat uw goede naam niet verloren en komt er geen tweedracht in uw geslacht. Dat moet u nu vóór alles doen: de Pandava's tevredenstellen en Shakuni vernederen. Wilt u dat er van het geluk van uw zonen iets overblijft, doe het dan, en snel. Doet u het niet, dan gaan de Kuru's ten onder, want als Bhima of Arjuna woedend wordt, laat hij in het leger van zijn vijanden niemand in leven. Wat valt er in de wereld niet te bereiken voor wie Arjuna als strijder heeft, die met beide handen schiet, en de Gandiva als boog, en de sterke Bhima?

Toen uw zoon pas geboren was, heb ik u gezegd: verstoot deze zoon, hij brengt het geslacht onheil. U hebt het niet gedaan. Nu geef ik u opnieuw raad, en volgt u die niet, dan krijgt u er later spijt van. Als uw zoon het goedvindt om samen met de Pandava's, in vriendschap, over één rijk te regeren, zult u geen verdriet hebben. Maar als u uw zoon niet met uw raadslieden kunt tegenhouden, bedwing hem dan en maak de zoon van Pandu tot heerser. Laat Yudhishthira, die vrij is van hartstocht, naar de dharma over de aarde regeren. Dan zullen alle koningen ons dienen, zoals vaishya's dat doen. Laten Duryodhana, Shakuni en Karna de zonen van Pandu met genegenheid dienen. Laat Duhshasana midden in de zaal Bhima en de dochter van Drupada om vergeving vragen. Stel Yudhishthira gerust, eer hem en zet hem op de troon. U hebt het me gevraagd: wat zou ik u anders moeten zeggen? Als u dit doet, hebt u gedaan wat u te doen hebt.'

‘Wat je hier in de zaal gezegd hebt, Vidura,’ zei Dhritarashtra, ‘over de Pandava’s en over mij, is goed voor hen en slecht voor de mijnen. Mijn hart neemt het niet aan. Hoe ben je nu tot dit besluit gekomen? Dat je dit allemaal voor de Pandava’s zegt, bewijst me dat je mij niet goedgezind bent. Hoe kan ik mijn zoon verstoten om de Pandava’s? Natuurlijk zijn zij ook mijn zonen, maar Duryodhana is uit mijn eigen lichaam geboren. Wie zou, als hij zonder partijdigheid oordeelt, tegen iemand zeggen: gooi je eigen lichaam weg voor een ander? Alles wat je zegt is krom, Vidura, al houd ik je in hoge eer. Blijf of ga, zoals je wilt. Een losbandige vrouw verlaat haar man toch, hoe goed hij haar ook behandelt.’

Dhritarashtra stond abrupt op en ging naar zijn vertrekken. ‘Dit geslacht is ten dode opgeschreven,’ zei Vidura, en hij haastte zich naar de plek waar de zonen van Pritha waren.

De Pandava’s wilden in het woud gaan wonen, en met hun gevolg trokken ze van de oever van de Ganga naar het veld van Kurukshetra. Ze baadden in de Sarasvati, in de Drishadvati en in de Yamuna, en ze gingen van woud tot woud, steeds naar het westen. Ten slotte zagen ze het Kamyaka-woud voor zich, aan de oever van de Sarasvati, waar het land vlak en dor wordt, een woud waar de muni’s graag kwamen. In dat woud, vol vogels en herten, gingen ze wonen, en de muni’s zorgden voor hen en troostten hen.

Vidura verlangde ernaar de Pandava’s te zien. Hij reed in één wagen, met snelle paarden, naar het rijke Kamyaka-woud, en daar zag hij Yudhishthira zitten op een stille plek, met Draupadi, met zijn broers en met de brahmanen. Yudhishthira zag Vidura van ver aankomen en zei tegen zijn broer: ‘Bhima, wat komt Vidura ons zeggen? Stuurt Shakuni hem om ons opnieuw uit te dagen voor het spel? Wil die kleine Shakuni ons nu ook onze wapens afwinnen met de dobbelstenen? Als iemand me uitdaagt en roept: "Kom!", dan kan ik niet weglopen, Bhima. En als de Gandiva in het geding komt, komt ook het terugwinnen van ons rijk in het geding.’

De Pandava’s stonden op en ontvingen hem, en toen hij bij hen zat en wat was bijgekomen, vroegen ze waarom hij kwam. Hij vertelde hun precies wat Dhritarashtra had gedaan.

‘Dhritarashtra ontving me met eer, Yudhishthira, en zei: "Het is zo gelopen. Kijk er zonder partijdigheid naar, en zeg me wat goed is voor hen en voor mij." Ik heb hem de raad gegeven die de Kaurava’s en hemzelf zou helpen, maar hij wilde er niets van weten. Hij liet zich niet naar het goede brengen, zomin

als een vrouw die in het huis van een Veda-geleerde bedorven is geraakt. Mijn woorden stonden hem tegen zoals een man van zestig een meisje tegenstaat. Water blijft niet liggen op een lotusblad, en zo bleef mijn raad niet bij hem. De Kaurava's gaan ten onder. Dhritarashtra werd woedend en zei tegen me: "Ga maar waar je vertrouwen hebt. Ik wil je hulp niet meer bij het bestuur van het rijk of van de stad." Dhritarashtra heeft me verstoten, en nu kom ik naar jou, om je raad te geven. Onthoud wat ik je nu zeg. Wie zijn bezit niet voor zichzelf houdt maar met zijn bondgenoten deelt, vindt in hen mensen die ook zijn leed met hem delen: zo maak je bondgenoten, en wie bondgenoten heeft, zeggen ze, wint de aarde. Spreek de waarheid, zonder loze woorden, eet hetzelfde eten als je bondgenoten, en stel jezelf niet boven hen. En wie zwaar leed van zijn vijanden verdraagt, geduldig zijn tijd afwacht en zijn kracht laat groeien zoals men een klein vuur voedt tot het groot is, die zal alleen over de aarde heersen.'

'Ik zal doen wat u zegt,' zei Yudhishthira, 'met een helder hoofd en op mijn hoede. En wat u me verder aanraadt, als tijd en plaats het vragen, zal ik ook helemaal doen.'

. . .

HOOFDSTUK TWAALF van *Het dobbelspel*, boek 3 van *De Mahabharata opnieuw verteld* door Jan de Vries. Dit hoofdstuk staat op mahabharata.nl/lezen/het-dobbelspel/de-koperen-pot/, met de verhalen, de personages en de plaatsen erbij. Het volgende hoofdstuk, *Kirmira*, staat op mahabharata.nl/lezen/het-dobbelspel/kirmira/. Het hele boek is als PDF en EPUB te downloaden op mahabharata.nl/lezen/het-dobbelspel/. Nederlandse tekst © 2026 Jan de Vries; werkeditie, niet in de handel.